

Grønlandsmaleren Emanuel A. Petersen

af Poul Madsen

„Tusinder af Længsler drog mig tilbage til Norden. Der er den Ejendommelighed ved de arktiske Regioner, at de tiltrækker mere end nogen anden Del af Kloden. Faa Folk have besøgt dem uden at være blevne fyldte med en Ærefrygt, der er vanskelig at forstaa for dem, som aldrig have set deres klare Dag eller indaandet deres rene Luft.

Endnu have jeg set for lidt af deres Skjær og Isfjelde til at være tilfreds, og derfor gik min Stræben ud paa at komme afsted igjen for at opfriske mine Indtryk og lære lidt mere af Moder Naturen—den gamle, den eneste store bestandige Meister for alle de smaa Mennesker, der omgaas Farvetuber og Malerpensler.“

Dette skrev maleren A. Riis Carstensen i afsnittet om Grønland i sin bog „Over viden Strand“, da han rejste til Grønland igen, det var i år 1888.

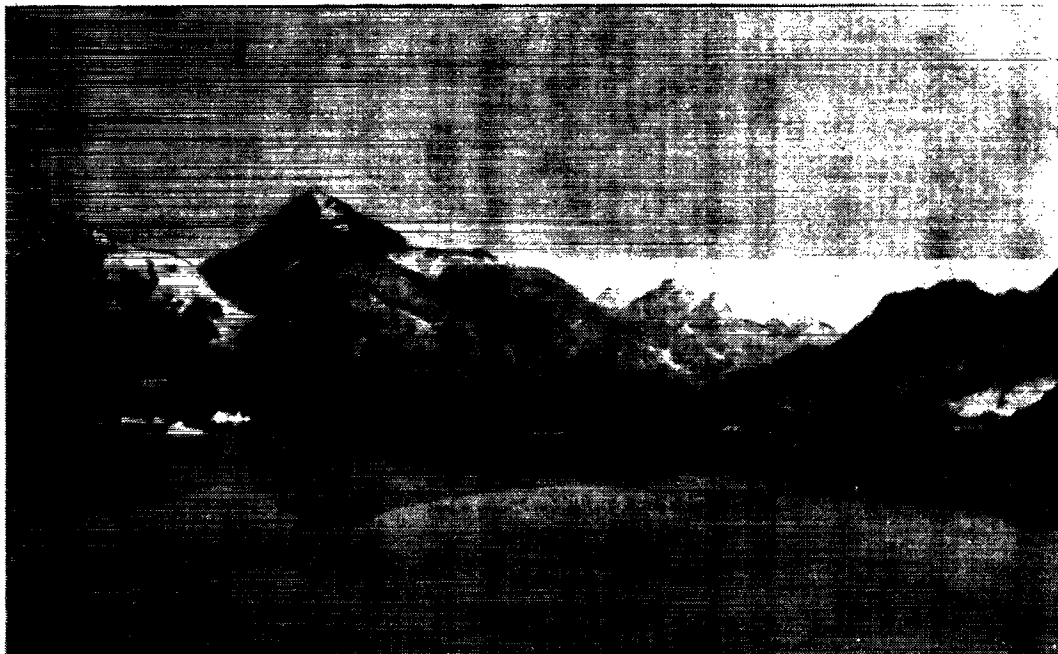
Det er nok en tilfældighed, at maleren Emanuel A. Petersen nøjagtig 35 år efter, et par dage nær, i 1923 rejste til Grønland igen. Han sagde selv, der er noget, der trækker i mig, og han har sikkert haft de samme følelser for den grønlandske natur som Riis Carstensen udtrykker det — det

blev til 20 gode malerår i Grønlands tjeneste.

Blandt rækken af gode danske kunstmalere, som rejste i „det lukkede Grønland“ i „den gamle tid“ kan bl. a. nævnes: „Grønlands Rasmussen“, Riis Carstensen, Luplau Jansen, Lauritz Tuxen, Harald Moltke, Åge Berthelsen, Acton Friis, Benjamin Olsen, Ernst Hansen, Henning Scheel, Johannes Larsen, Hans Louis Jensen, Sigurd Schou, Andreas Kornerup, W. Groth og Emanuel A. Petersen. Alle har de været med til at popularisere det efter datidens forhold ret ukendte Grønland.

Emanuel A. Petersen kom til Grønland første gang i 1921, 27 år gammel, og han blev ganske overvældet over naturens mangfoldigheder og befolkningens fremmedartede levevis, midnatssolens orgelbrus i farver og isfjeldenes majestætiske storhed. Alt dette betog ham så fuldstændig, at han nærmest blev besat af naturens sammenspil, atter og atter ser vi ham i gang med at „overvinde“ disse naturens rigdomme.

Grønlandsmaleren Emanuel A. Petersen er født på Frederiksberg d. 18. febr.

Landet ved Arsuk, akvarel, 1921. (Tilhører Poul Madsen).

1894 og døde i Farum i 1948. Emanuel A. Petersen var søn af en katolsk præst, som ikke var særlig begejstret for sønnens naturlige anlæg for tegning, og faderen forsøgte på alle måder at spænde ben for ham. Drengen skulle lære noget fornuftigt og kom i mekanikerlære, dette varede dog kun kort. Han fik sin vilje gennemtrumfet og kom i malerlære hos en dekorationsmaler. I læretiden var han så heldig at slippe indenfor hos professor Ejler Sørensen på dennes malerskole, og her blev hans drømme først til virkelighed, han lærte noget, og han var i kunstnerkredse.

Med svendebrevet og en bronzemedalje i hånden foer han løs på livet og det lykkedes ham at komme i kunstafdelin-

gen på den Kongelige Porcelainsfabrik, hvor han fik en dygtig læremester i marinemaleren Benjamin Olsen.

Han havde en voldsom udlængsel i blodet, og en enestående chance fik han, da Porcelainsfabrikken sendte ham til Middelhavet. Han var marinemaler, og denne rejse gav ham i rigt mål alt det, han søgte efter – store vidder, hav og vejrets skiftende luner.

For Emanuel A. Petersen var det imidlertid ikke nok, han ville være sin egen herre. Han ønskede at kappe snoren til Porcelainsfabrikken for, med et fragtskib, at rejse til sydlige himmelstrøg igen, han ønskede ingen luksus.

En dag stod han på skibsreder A. P. Møllers kontor, hvor han på sin kendte

Årets første skib bliver lodset i havn af konebåde, olie, 1924. (Privateje).

ligefremme måde forelagde skibsrederen sine planer og ønsker, men rederiet måtte beklage, at der ingen skibe skulle sydpå i nærmeste fremtid. I dette øjeblik havde Emanuel A. Petersen ikke spor tanker for Grønland, før skibsrederen siger: „Om et par dage sender vi et skib til kolonierne i Vestgrønland, var det ikke en chance.“ Han var velkommen som rederiets gæst og ville så få adgang til det lukkede land og opleve dets storladne natur på nærmeste hold. Emanuel A. Petersen var ikke længe om at bestemme sig, det var i 1921. Det var således en tilfældighed, der afgjorde hans skæbne og fremtid, og fra dette øjeblik faldt hele hans livsgerning i Grønland.

Det vakte stor bestyrtelse i Grønlands Styrelse, da man hørte, at en maler uden indrejsetilladelse var på vej til Grønland ombord i et A. P. Møller skib. Efter gældende love og bestemmelser skulle en masse papirer og attester vedlægges en ansøgning og ligeledes en anbefaling fra Kunstakademiet, da først kunne Styrelsen tage stilling til, om indrejse kunne bevilges.

Emanuel A. Petersen rejste imidlertid nordpå ganske uvidende om den bestyrtelse, han havde forårsaget i Styrelsens kontor, ja, han anede vel knap dens eksistens. Da først sagens rette sammenhæng blev opklaret, blev der ikke lagt ham hindringer i vejen, og man lod i ordets

Ikerasak-fjeldet i Umanak-fjorden, olie, 1924. (Tilhører Poul Madsen).

bogstavelige forstand maleren sejle i sin egen sø.

Fra denne hans første rejse hjembragte han en mængde billeder, meget naturalistiske, ikke særlig fremragende, men dog af en vis topografisk betydning.

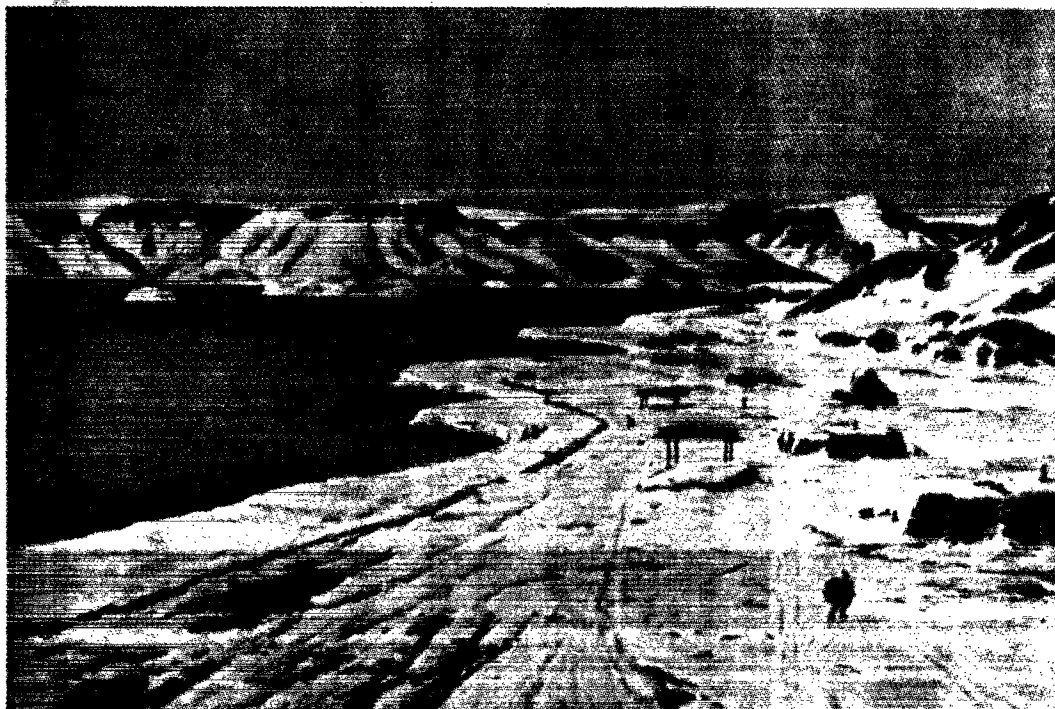
I 1925–26 boede Emanuel A. Petersen med sin familie i Jakobshavn og foretog herfra mange og lange slæderejser og fra denne periode stammer nogle af hans bedste vinterbilleder. Disse hans naturalistiske skildringer af den grønlandske natur og grønlændernes liv i oliemaleri, akvarel og studietegninger er en gave af stor kulturhistorisk, etnografisk og topografisk værdi.

I 1928–30 deltog Emanuel A. Petersen i ekspeditionen „Grønland i billeder“, udsendt af Staten og Grønlands Styrelse. Fra denne tur stammer en mængde tegninger og skitser, måske det bedste han har lavet. En del af disse tegninger er heldigvis bevaret og hænger nu i Ministeriet for Grønland.

I 30'erne var der stor interesse for hans billeder, og fra udlandet var der også bud efter ham. Af Staten fik han overdraget flere store opgaver, bl. a. det store lærred på 4 × 16 m til en udstilling i Leipzig. Til koloniudstillingen i Rom i 1931 malede han et stort kort over Grønland i det 16. århundredes kortstil, kortet

Aftenstemning på ø i Disko-bugten, aktvarel, 1924. (Tilhører Poul Madsen).

Vinterdag ved bopladsen, Nordgrønland, olie, 1925. (Privateje).

hænger nu i Ministeriet for Grønland.

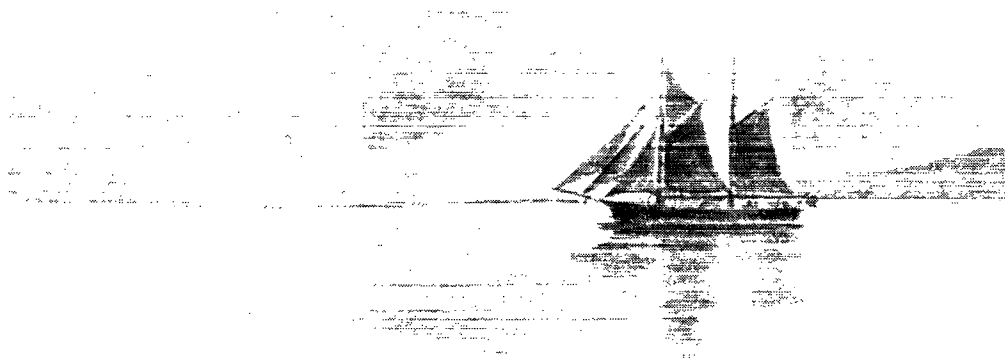
Den store Grønlandsudstilling i København i 1932 var han en ivrig medarrangør af og han høstede megen anerkendelse af sine udstillinger i London i The Alpine Clubs Gallery og i kunstmuseet i Gøteborg i 1934, begge under protektion af dronning Alexandrine, som forøvrigt var en stor beundrer af Emanuel A. Petersens billeder – kongehuset ejer en meget fin samling.

Emanuel A. Petersen modtog diplomer for sine arbejder i Rom, Paris og Leipzig, han var Grønland en god mand på den måde, at han gjorde Grønland kendt ude i den store verden.

Emanuel A. Petersen gjorde mange rejser til det høje nord i årene 1921–1939 og var i Grønland sidste gang i 1946. Han sagde selv, at de første år i Grønland var læreår og meget af det han malede, var dekorationsmaleri, men han skulle jo leve og havde en familie at forsørge.

Efterhånden fandt han sig selv og lod naturens farver sammen med hans opfattelse af disse være bestemmende for hans følsomme malerpensel, og med årene frigjorde han sig mere og mere fra den naturalistiske teknik, der prægede hans første Grønlandsbilleder.

Hans nære venskab med en anden grønlandsmaler, Ernst Hansen, fik stor betyd-

Kystskonnert i Disko-bugten, tegning, 1925. (Tilhører Ministeriet for Grønland).

Havneindløbet ved Jakobshavn, tegning, 1925. (Tilhører Ministeriet for Grønland).

ning for hans senere arbejder. I slutningen af 30'erne bærer hans billeder præg af denne omvendelse, og han er her nået frem til en stiliseret skildring af naturen med megen smuk virkning.

Emanuel A. Petersens store kærlighed for Grønland og befolkningen deroppe er velkendt. På sine mange udstedsrejser sommer og vinter tog han ophold hos sine grønlandske venner og tog med fangerfamilierne på deres fangstrejser, fra denne tid findes der nogle helt vidunderlige billeder om datidens levevis.

Da jeg for nogle år siden forskede i hans liv og færd i Nordgrønland, bl. a. for at stedfæste nogle af hans ukendte malerier, som jeg ved et tilfælde var kommet i besiddelse af, mødte jeg flere, som havde kendt Emanuel A. Petersen personligt. I Diskobugten var han en hel legende, alle omtalte ham som en hyggelig gæst og en god rejsekammerat, tålmodig men alligevel anderledes end andre, der rejste i Grønland på den tid. En slædefører fra Jakobshavn, som han rejste meget med, omtalte ham som en „hård hund“, der ikke skyede nogen strabadser for at nå frem til det motiv han havde udset sig.

I årene efter Emanuel A. Petersens død blev der meget stille omkring hans arbejder, ja, så stille, at han næsten gik i glemmebogen. På auktioner, hos kunsthandlere o. l. steder kunne man købe hans malerier meget billigt, men i midten af 60'erne kom der pludselig en opblomstring af hans malerier og der er en stadig stigende interesse for ældre grønlandsmalerier.

Med sine billeder, akvareller og tegninger har Emanuel A. Petersen givet Grønland en arv fra en periode, som brat blev afsluttet grundet 2. verdenskrig. Nye

vinde blæste ind over Grønland – med et par velgørende orkaner undervejs og nu, hvor man i Grønland er ved at finde sit fodfæste, er det godt at vide, at grønlandsmaleren Emanuel A. Petersen og andre grønlandske og danske malere har givet Grønland og os, der holder af landet, en samling kulturelle gaver af stor værdi – fra en lykkelig tid.

Efterskrift.

På en auktion for nogle år siden gjorde jeg en opdagelse, som tildels chokerede mig og gav mig stof til eftertanke. En russer, en svensker og en canadier stod og overbød hinanden på et maleri af Emanuel A. Petersen og det var dem alle meget om at gøre at hjemføre dette maleri. Senere har jeg fundet ud af, at mange af hans bedste billeder på denne måde er blevet opkøbt og havnet i andre landes Arktiske Institutter og museer, der har eskimoiske specialer, og på arktiske mineselskabers hovedkontorer.

Denne opdagelse og min konstatering af, at der faktisk ikke findes malerier i offentlig eje i Grønland af grønlandske og danske malere fra den ældre tid, gjorde, at jeg begyndte at gøre, hvad jeg kunne, for at sikre nogle af disse kulturelle værdier for Grønland. Netop i disse år, hvor man bygger utallige offentlige bygninger og institutioner, bør der være plads til noget „fra den gamle tid“, som faktisk er historie nu, på grund af den voldsomme og hurtige udvikling. Jeg kom i forbindelse med de rette mennesker og fik ad de mærkeligste kanaler opsnuset mange skønne gamle malerier, som nu er hjemført til Grønland.

Ved Upernivik, akvarel, 1946. (Tilhører Poul Madsen).

Mange kommunalbestyrelser er taknemlige for, at de i tide fik sikret sig nogle gamle malerier, bl. a. hænger der i Julianehåb, Sukkertoppen, Egedesminde, Jakobs-havn og på Knud Rasmussens Højskole nogle rene kulturperler af grønlandske og danske malere fra den gamle tid.

Litteratur:

A. Riis Carstensen: Over viden Strand. 1897.

Helge Bangsted: Grønlandsmaleren Emanuel A. Petersen. 1937.

Poul Madsen vil gerne i kontakt med personer, der har kendskab til ældre malerier af grønlandsk og danske kunstnere.

Fjeldpartiet Norssken, Nordvestgrønland, olie, 1924. (Privat eje).